

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 25.

Tisdagen den 22 mars.

K. 8 e. m.

§ 1.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Hamrin* propositionerna:

nr 220, med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 231, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 232, angående tilläggs pension åt vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 233, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 234, angående distriktschefen vid statens järnvägar G. E. Löfmarcks pensionsrätt;

nr 235, angående uppfostringsbidrag åt avlidna telegrafkommissarien Bea (Beda) Magdalena Valgrens dotter Marya Adelberti de Gotha Valgren;

nr 236, angående pension åt förre järnvägsarbetaren J. E. Fransén;

nr 237, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga hållhägnader i Norrbottens län;

nr 238, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 239, med förslag till förordning angående märkning av kärl, innehållande söta läskedrycker, m. m.;

nr 240, med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, m. m.;

nr 241, angående beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för fast anställda ämneslärare vid folkhögskolans specialkurs för lantbruksstuderande;

nr 242, angående pension åt förre daglönaren N. I. Landgren;

nr 243, angående pension åt förra postbiträdet Ida Henrietta Amalia Wallman;

nr 244, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 245, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1932/1933 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 246, angående restitution eller avkortning av vissa kronoutskylder, som påförts vid Pehr Fricks Fabrikers Aktiebolag anställda personer;

nr 247, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa; och

nr 188, angående godkännande av en mellan Sverige och Turkiet undertecknad traktat angående förlikning, rättsligt avgörande och skiljedom;

av herr statsrådet *Gärde* propositionerna:

nr 192, med förslag till lag angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m.;

nr 194, med förslag till ändrad lydelse av §§ 14, 15, 17—22, 27 och 28 riks-

dagsordningen samt till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen;

nr 195, med förslag till ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen;

nr 205, angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 16 mars 1932 avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar m. m.;

nr 206, med förslag till lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende m. m.;

nr 202, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar m. m.;

nr 212, angående inrättande av en lånefond för inköp av gasgeneratorer för motordrift m. m.;

nr 215, angående statens avdikningsanslag och statens avdikningslånefond;

nr 216, angående anordnande under år 1932 av en allmän jordbruksräkning;

nr 217, med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden m. m.;

nr 218, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 §§ förordningen den 15 juni 1923 (nr 213) angående skogsvårdsstyrelser;

nr 219, angående anslag till lantbrukshögskolan, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, statens växtskyddsanstalt samt lantbruksinstitutet vid Ultuna m. m.;

nr 222, angående förlängning av den räntefria tiden m. m. beträffande vissa lån till Virestadssjöarnas sänkningsföretag i Kronobergs län;

nr 223, angående ytterligare statsunderstöd till delägare i Sävås regleringsföretag i Älvsborgs län;

nr 224, angående ytterligare statsunderstöd till Mosjöbottens torrläggningsföretag i Örebro län m. m.;

nr 225, angående uppskov med amortering av två till reglering av Nedre Årån i Jönköpings län beviljade lån från odlingslånefonden;

nr 226, angående viss ändring av grunderna för statsbidrag till utredning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån i Uppsala och Stockholms län;

nr 230, angående anslag för byggnadsarbeten och andra engångskostnader avseende lantbrukshögskolan samt Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut; och

nr 229, angående beredande av rätt till s. k. rekreationsresor för viss personal vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden;

av herr statsrådet *Stadener* propositionerna:

nr 207, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad m. m.;

nr 208, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 (nr 61) angående mantalsskrivning m. m.;

nr 209, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 45 mom. 2 i värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337);

nr 214, angående anslag till allmän levnadskostnadsundersökning;

nr 228, med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av brandstadgan den 15 juni 1923; och

nr 221, angående viss ändring av läroverksorganisationen i Stockholm; samt

av herr statsrådet *Jeppsson* propositionerna:

nr 210, angående statsförvärv av Härnösand—Sollefteå järnväg m. m.;

nr 213, angående anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg m. m.; och

nr 227, rörande anordnande av ett sjöhistoriskt museum i Stockholm.

Samtliga avlämnade propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 199, angående anslag för de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna;
nr 200, angående vissa ändringar av bestämmelserna rörande jordbrukets kreditkassor, m. m.; och

nr 201, angående anslag till lindring av fraktkostnader för kalk samt inrättande av en kalkbrukslånefond;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 178, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

nr 179, med förslag till lag om skyldighet i vissa fall att tillhandahålla förnödenheter m. m. för ordningsmaktens behov; och

nr 180, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 181, angående anslag till polisväsendet i riket m. m.; och

nr 182, angående anslag till särskild polisverksamhet för uppdragande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 183, angående förslag till kungörelse angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m.; och

nr 184, med förslag till förordning angående utsträckt tillämpning av vissa bestämmelser i § 13 av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 185, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker m. m.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 186, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 1 i förordningen den 22 juni 1911 (nr 71 s. 1) angående biografföreställningar;

nr 191, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom; och

nr 193, med förslag till lag om häradsnämnds tjänstgöring; samt

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 196, med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

Vid härfpå skedd föredragning av propositionen, nr 187, med förslag till ecklesiastik boställsordning m. m. yttrade:

Vid remiss av propositionen nr 187.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Det har ju sedan länge legat i luften, att den nuvarande ecklesiastikministern skulle förelägga riksdagen en proposition av i huvudsak det innehåll som denna lunta på bortemot 450 sidor, som vi mottagit, utvisar. Det har å andra sidan i viss mån varit ägnat att väcka förvåning, kanske icke minst därför att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet undertecknat den motion, som vid sistlidna kyrkomöte av-

Vid remiss av
propositionen
nr 187.
(Forts.)

lämnades av det samlade episkopatet och som utvecklade en anmärkningsvärd uppfattning rörande den svenska kyrkan, dess principiella och rättsliga ställning. De, som tilläventyrs skulle ta fram denna av herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet undertecknade motion och lägga den sida vid sida med den proposition, han nu framlämnat, skulle nödgas konstatera ett mycket betydande maratonlopp i herr statsrådets uppfattning, därest man icke får förutsätta, att det låg en Hans Brask-lapp under hans sigill under episkopatets motion vid kyrkomötet.

Det föreligger också den egendomliga omständigheten, herr talman, att denna proposition motiveras mycket starkt i departementschefens eget yttrande ur besparingssynpunkt. Det befines nämligen, att den man inom regeringen, som bär ansvaret för finanserna, nämligen herr statsrådet Hamrin, har funnit sig böra anteckna sin reservation i statsrådsprotokollet och avråda Konungen från att framlägga proposition. Om synpunkten att åstadkomma besparingar verkligen är, såsom i propositionen angives, en betydelsefull synpunkt, så är det ju, låt mig säga, pikant, att just herr finansministern, som vid årets riksdag måste ligga i selen för att tillvarata alla dyrbara tillfällen till besparingar, funnit sig böra gå emot herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet proposition. Men jag skall icke fästa mig vid detta pikanteri, herr talman. Jag skall icke ens göra någon större affär av det lilla pikanteri, som består däri, att medan rikets samtliga domkapitel tillstyrkt den förvaltningsform med avseende på den kyrkliga egendomen, som herr statsrådet föreslår, så finns det ett domkapitel, som heter Strängnäs domkapitel, som jag antar herr statsrådet icke står alldeles främmande för, som ensamt bland samtliga domkapitel har avstyrkt hela detta förvaltningsförslag. Det vore kanske ogrannlaga, herr talman, att längre dröja vid detta förhållande. Det är emellertid intressant att iakttaga, hurusom, medan herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet är fången av regeringsbestyren, Strängnäs domkapitel, vars chef han är, passat på att anmäla sig som det enda domkapitel, som avstyrker detta stora kyrkopolitiska reformförslag. Det bör kanske också erinras därom, att de centrala ämbetsverken hava avstyrkt, så ock över hälften av länsstyrelserna hava med växlande motiveringar stått emot denna framställning. Det vill synas, som om herr statsrådets proposition är en djärv framstöt mot en uppfattning, som företrädes av flertalet sakkunniga institutioner, som satts i tillfälle att yttra sig. Det vill förmodligen mycket starka skäl till, innan man bär fram en proposition, när föret är så dåligt redan i portgången, som det otvivelaktigt är i detta fall. Man frågar sig, vad det egentligen är som står på. Vad är det som påkallar ett så radikalt ingripande? Ty det föreliggande förslaget får betraktas som det mest revolutionerande på detta område, som framträtt ända sedan reformationens dagar. Jag har nästan en känsla av att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har känt sig oroad av Gustav Vasas triumf i den svenska kyrkans historia, och att gamle kungens lagrar icke hava lämnat herr statsrådet någon ro. Ty vad denna proposition ytterst och djupast går ut på, är ju ett avbrytande av den centrala förvaltningslinje, som gick fram ur reformationsverket. Här är ju fråga om ett avkopplande av den statliga och centrala uppsikt, som har varit huvudlinjen i kyrkoväsendets ekonomiska och administrativa angelägenheter ända sedan reformationen 1527. Man frågar sig, vad det är som har inträffat, när man numera icke, som fallet var i den motion, varom jag erinrade, framburen av episkopatet, skall röra sig med begreppet svenska kyrkan, icke heller och i likhet med 1686 års kyrkolag med begreppet det svenska kyrkoväsendet. Herr statsrådet slår sönder rikskyrkobegreppet. Det skall icke längre talas om svenska kyrkan, men väl om Bromma kyrka, Delsbo kyrka o. s. v. Begreppet den svenska kyrkan, som knäsatte i episkopatets motion vid kyrkomötet, det uppoffras nu. Vi få en kommunalise-

ring av kyrkoväsendet. Hela den rikskyrkobilid, varom bl. a. en kollega i biskops-
 ämbetet till herr statsrådet skrivit så många djupsinniga och vackra saker, jag
 tänker på biskop Einar Billing, hela denna kyrkobilid uppoffras helt plötsligt
 till förmån för kommunalkyrkan. Från rikskyrka till kommunalkyrka — det
 är propositionens linje. Ty, herr talman, jag nödgas säga, att trots det att
 herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet icke har knutit till sin
 proposition någon framställning om ändring i grundlagen eller i kyrkolagens
 principiella delar på detta område, så innebär vad han har här föreslagit riks-
 dagen varken mer eller mindre än ett omstörtande av det förhållande mellan
 kyrkoväsendet och staten, som vi nu av ålder hava haft i detta land. När
 Gustav Vasa tog det radikala steget att förstatliga, socialisera kyrkoväsendet,
 och när både i princip och praktik kyrkoväsendet blev en sida av statens orga-
 niserade verksamhet och när denna tankegång blivit nerven och väsendet i vår
 gällande kyrkolag, så kommer nu en svensk ecklesiastikminister, själv biskop i
 kyrkoväsendet, och föreslår, att vi skola upphäva detta hävdvunna förhållande
 och förvandla kyrkan från ett statligt kyrkoväsen eller statskyrka till en kom-
 munalkyrka. Det är verkligen en så pass uppsseendeväckande sak, att det torde
 vara ursäktligt, om man vid remissen av en dylik proposition nödgas fästa upp-
 märksamheten på densamma.

De förändringar, som herr statsrådet föreslagit, gå ju därpå ut, att själva för-
 valtningen av denna kyrkliga egendom flyttas från centrum, decentraliseras
 och lägges i händerna på kommunerna, på pastoraten, som det heter. Herr
 statsrådet utrustar, jag vet icke på vilkens auktoritet, om det är justitiemi-
 nisternas eller någon annan framstående rättslärds, pastoraten med en ägande-
 rätt, en legitim äganderätt till dessa boställen, även i de fall, då dessa boställen
 ställts till förfogande av kronan. Det är ju en punkt, som det måste bli en
 särskild uppgift för det utskott, som skall handhava denna sak, att ägna upp-
 märksamhet åt, huruvida och i vad mån man nu kan vara beredd att träda in för
 en så pass djärv och ny äganderättsteori på detta område.

Men herr statsrådet vill icke bara förflytta förvaltningen av kyrkoegendomen
 från statliga organ till kommunala. Han vill också göra om det nu gällande
 uppsiktsväsendet. Kontrollen över förvaltningen skall läggas hos domkapitlen.
 Jag får säga, herr talman, att med all vördnad för domkapitlen, en vördnad som
 stegras till ett stycke beundran, när man läser Strängnäsdomkapitlets avstyr-
 kande av denna proposition, så är det dock otvivelaktigt på det sättet, att dessa
 domkapitel, som hava att handlägga en rad andliga och religiösa angelägenheter
 och därmed sammanhörande angelägenheter, knappast kunna anses skickade
 att handhava kontrollen över den ekonomiska förvaltning, varom här är fråga.
 Här sitta en rad hedervärda lektorer, som äro lärda både i latin och grekiska
 och andra materier, och här sitta teologie professorer i våra universitetsstäder
 o. s. v. i domkapitlen, men, herr talman, är det någon som anser, att de besitta
 den insikt och erfarenhet, som måste tarvas för att skapa en tillfredsställande
 kontrollapparat på detta område? Jag tvivlar på det bestämdaste, herr tal-
 man, att förläggandet av denna uppsikt ifrån statliga centrala myndigheter till
 domkapitlen kan sägas innebära något framsteg. Det måste ur förvaltningens
 egen synpunkt vara ett bestämt baksteg, när statsrådet i strid med utvecklingens
 huvudlinje och i strid med 1927 års sakkunnigas utredning funnit det lämpligt
 att avbryta den klassiska linjen från 1527, avbryta denna statliga förvaltnings-,
 uppsikts- och kontrollinje.

Men mest häpen, herr talman, blev jag här, när jag vid ett nattligt studium
 av herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet egen motivering
 fann, att han gjort sig till riddare i denna fråga för den kommunala självsty-
 relsen. Han skiljer i sin framställning här starkt, och han kursiverar det i
 framställningen, mellan å ena sidan den byråkratiska uppfattningen och å andra

Vid remiss av
 propositionen
 nr 187.
 (Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 187.
(Forts.)

sidan den demokratiska. Herr statsrådet har trätt i bräschan för den demokratiska åskådningen, han talar varma och vackra ord om vikten av att fullfölja och tillvarataga den kommunala och den demokratiska självstyrelsetanken, och det är utifrån den grundtanken som han kräver, att här skall ske en kommunalisering av förvaltningen. Jag vill icke pröva, det faller mig icke in, herr talman, herr statsrådets hjärta och njurar, när det gäller hans demokratism, i vilken mån som det är lidelsen för den demokratiska livsåskådningen som framdrivit denna proposition. Jag skall därför icke heller pröva i vad mån han har rätt, när han riktar en breddside emot de byråkraters uppfattning, som han här menar sig bekämpa i sin proposition. Jag tycker, att det är en halsbrytande konstruktion att utifrån intresset för den kommunala självstyrelsen konstruera fram ett förslag av denna beskaffenhet. Ty det må jag säga, att vi som här i riksdagen gång på gång hava anledning att säga ett och annat ord till förmån för den kommunala självstyrelsen, vi hava inför åsynen av herr Stadener som demokratins riddare anledning att med den gamle Simeon i templet utbrista: Herre, nu låter du din tjänare fara i frid o. s. v. Jag tror, att var och en skall vid närmare cftersinnande på denna punkt finna, att den kommunala självstyrelsetanken bör helst icke förblandas med och sammanblandas med framställningar av detta slag.

Emellertid är det också en annan fråga, som vid ett studium av denna proposition emmåler sig. Huru har herr statsrådet tänkt sig att genom denna sönderlagning, denna parcellering av såväl förvaltning som kontroll få någon enhetlighet och stabilitet i det hela? Såvitt jag kan se, tvingas han att, om han vill vara konsekvent, från de här stiftsintendenterna, denna nya byråkrati, som han i sin byråkratifientlighet inkonsekvent föreslår, spinna vidare och komma fram till något slags centralt ämbetsverk, som trots allt får hålla ihop denna uppsikt. Jag kan icke tänka mig, att stabilitet, konsekvens och sammanhang uti kontroll och uppsikt kan åvägbringas med mindre än att man beträdder en dylik väg. Men då, herr talman, hamnar man i själva verket i den statskontrolltanke och statsuppsiktstanke, som herr statsrådet i sin proposition har velat övergiva.

Det kan kanske synas egendomligt, herr talman, att jag som socialdemokrat finner mig böra träda upp emot en ecklesiastikminister, som här har föreslagit frånträdande av den klassiska statskyrkolinjen. I själva verket är det icke egendomligt. Ty jag måste säga, att hela denna linje, hela denna tankegång är till sin natur sådan, att vi oberoende av partiståndpunkter böra slå vakt om den i stället för att på detta sätt svika den. Skola vi avveckla statskyrköväsandet, så låt oss då göra det med direkt lagstiftning om den saken. Men vi skola icke avveckla det i smyg. Det här är nämligen att avveckla det på bakvägar och i smyg. Man har visserligen kvar grundlagsbestämmelserna, man har kvar kyrkolagens bestämmelser, men genom att man släpper det centrala förvaltningsgreppet och kontrollgreppet, så avvecklar man i alla fall inom bestående yttre lagliga former, vare sig det är grundlag eller kyrkolag, faktiskt den statskontroll och den statsuppsikt, som är det naturliga uttrycket för tankegången i vår kyrkoförfattnings historia.

Jag hoppas också, herr talman, att det blir nödvändigt, att man i det utskott, som skall hava hand om denna proposition, noga ser efter vad det i själva verket är som sker i det som här synes ske. Jag förstår, att det kanske har funnits en fruktan bakom propositionen. Det finns vissa länsstyrelser, som i sina utlåtanden antyda en fruktan för en vittgående sekularisering. Herr statsrådet har måhända känt på sig, att här glider utvecklingen därhän, att kyrkans ställning som rättssubjekt alldeles upphäves och dess samfundskaraktär utplånas. Det blir — befarar han kanske — en alltför stark betoning av dess ställning som rent statlig institution, av dess ställning som en sida av

statens organiserade verksamhet. Kan detta icke vålla, att anspråken på vad man kallar kyrklig egendom förankras på alltför starkt sätt hos staten själv? Blir det icke en sekularisering av denna kyrkoegendom, som hotar? Men det finns också ett sätt, herr talman, att begå självmord av fruktan för döden. Ty om herr statsrådet hyser fruktan för staten såsom den där skulle stå som övertagare av vad man kallar kyrkoegendomen, så nödgas jag fråga mig: huru kan han, sedan vi genomfört lagen om församlingsstyrelse, sedan vi i den borgerliga kommunens hand överflyttat praktiskt taget alla ekonomiska förvaltningsangelägenheter, hysa ett så kolossalt förtroende för dessa borgerliga kommuner, att han från deras sida icke alls befarar några konfiskatoriska sekulariserande tendenser? Jag får bekänna, att om jag tittar på en vanlig svensk kommun, kan jag icke hos den i dess rättsliga konstruktion och natur över huvud se den allra minsta grund för att där skulle finnas större garantier emot denna sekulariserande utveckling än hos staten själv. Det är därför, herr talman, som jag, uppriktigt sagt, tror, att herr ecklesiastikministern har begått självmord av fruktan för döden. Han har fruktat den statliga sekulariseringen därhän, att han i panik tagit sin tillflykt till de svenska kommunerna och glömt, att han där möter makter, som i minst lika hög grad som den nuvarande statsmakten, som den svenska staten, kunna verka i sekulariserande riktning.

Det har för övrigt, herr talman, i en del av dessa länsstyrelsers utlåtanden pekats på, huru i fråga om den ekonomiska skötseln kommunerna tvivelsutan, när de här skulle framträda som pastorat, ingalunda ge garantier för en lösnande skötsel utan alldeles tvärtom. Så hava här i yttranden från vissa länsstyrelser anförts ganska skrämmande fall. Det är också en händelse, som ser ut som en tanke, att hans excellens herr utrikesministerns namn saknas på denna proposition, men då jag i propositionen läser det utlåtande, som hans excellens utrikesministerns egen länsstyrelse har avgivit, så finner jag, att där har förelegat en mycket, jag höll på att säga, påfallande samverkan med Strängnäs domkapitel, ity att Malmöhus länsstyrelse och Strängnäs domkapitel hamna på samma linje och anförä i stort sett samma invändningar emot de projekt, varmed herr statsrådet här kommit.

Det blir tid att återkomma i annat sammanhang till en mera ingående kritik av denna proposition. Jag har ansett det vara nödvändigt för dagen att beledsaga dess remiss med dessa erinringar. Det är min övertygelse, att utskottet har skyldighet att mycket noga och ingående granska denna framställning och granska den med närgången misstänksamhet och med uppmobiliserande av en god och sund konservatism, som här icke kapitulerar för fagert sken och ger sig ut på dessa våghalsiga extraturer ifrån de gamla och vedertagna och klassiska linjerna i vår förvaltning. Och nog är det ändå ett stycke ironi, att det skall vara från socialdemokratiskt håll, som en dylik varning behöver framställas i detta sammanhang. Men propositionen är verkligen sådan, att om man hyser en smula omtanke för att det icke skall skapas anarki på detta område, har man skyldighet att säga ett: giv akt!

Jag hoppas, herr talman, att den granskning, som utskottet kommer att ägna denna proposition, skall i samma mån den går på djupet, utmyнна i att herr statsrådet får en ordentlig bakläxa.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Stadener**: Herr talman! Det synes vara för tidigt att nu ingå på ett bemötande i detalj av vad den ärade talaren nyss anför. Han har ju vänligt lovat att återkomma till saken, och jag hoppas då få tillfälle att se den från vissa synpunkter av stor betydelse. Att jag nu uppskjuter att mera ingående och utförligt uttala mig, beror på den försiktighet jag blivit van att bruka under de årslånga förarbetena på det föreliggande problemets lösning. Hörde jag rätt, så trodde talaren sig

Vid remiss av kunna konstatera hos mig en viss våghalsighet. Är det tillåtet att förmoda att propositionen talaren därvid dömt andra efter sig själv? Han torde hava varit för snabb i sitt omdöme. Han har tydligen icke hunnit att mera grundligt studera propositionen. Visserligen meddelade han att han ägnat den ett studium, men ett *nattligt* sådant, och då är det icke överraskande att — trots talarens klara huvud — uppfattningen av innehållet i propositionen blivit i viss mån oredig. Men efter utskottsbehandlingen och sedan var och en hunnit närmare sätta sig in i saken komma vi nog att förstå varandra bättre.

Jag skall inskränka mig till att lämna vissa upplysningar och därvid kanske till en början säga, att om jag skulle vara avfälling till den motion, som av biskoparna avlämnades till 1929 års kyrkomöte — vilket jag för övrigt bestrider — så delar jag i så fall lott med, såvitt jag förstår, samtliga biskopar i riket. Denna egendomlighet torde icke den ärade talaren hava observerat. De hava dock samt och synnerligen tillstyrkt vad som föreslås i denna proposition. Och det är väl ändå litet underligt att tro, att det upplysta förstånd, som finnes i Västerås och andra stiftsstäder, icke skulle hava observerat den påstådda skillnaden mellan motionen och den nu framlagda propositionen. Tills vidare tillåter jag mig tro, att denna skillnad är obefintlig.

Talaren gjorde mycken affär av något, som han kallade den klassiska linjen från 1527, beträffande den ecklesiastiska förvaltningen. Påståendet är väsentligen, herr talman, en historisk konstruktion, som talaren med förkärlek ägnat sig åt även vid andra tillfällen såsom en tankelek, vilken är högst intressant att följa, och som jag senast haft nöjet beakta i en ledande artikel i ett tidningsorgan. Men påståendet har mycket litet att göra med verkligheten. Verkligheten är i stället den, att under den romersk-katolska tiden i vårt land lyckades aldrig påvemakten bryta landsmenigheternas eller församlingarnas målsmanskap och huvudmanskap, i förhållande till den kyrkliga egendom av vilken sockenkyrkan och sockenprästen njöte avkastning. Och Gustav Vasa aktade sig noggsamt att göra något mera närgånget angrepp på den punkten. Han for hårdhänt fram med min företrädare i Strängnäs och åtskilliga andra biskopar, men han aktade sig för att komma menigheternas, församlingarnas, böndernas rätt för nära. Han utfärdade åtskilliga brev, av vilka detta framgår med stor tydlighet. Den verkliga klassiska linjen i detta fall är, att menigheterna fortsatt att utöva målsmanskapet över den ecklesiastiska sockenegendomen från landskapslagarnas tid oavbrutet över reformationen och långt fram ända till den tid, då en viss tysk kameralistisk lära begynte sippra in här i riket. Vad den ärade talaren kallade för den klassiska linjen av 1527 är helt enkelt den tyska kameralistiska villfarelsen, som insmusslades till vårt land på senare tid, som omfattades med stor förkärlek av vissa centrala ämbetsverk, och som påstod, att över huvud all jord var i kronans ägo och upplåten av kronan, icke endast åt prästerskap och menigheter utan — *mirabile dictu* — åt lantbrukare och bönder. Man riktade med andra ord i teorin ett angrepp icke endast emot denna nu påtalade ecklesiastiska egendom utan rent av emot all jordegendom i riket. Det faller mig naturligtvis icke in att ingå i detaljer här. Men den svenska allmogen har rest ett segt motstånd — även inom ständerförsamlingen — emot dessa teorier och har, såvitt jag förstår utvecklingen rätt, hemfört seger. Att på den punkt, varom nu är fråga, nämligen den ecklesiastiska egendomen, göra inskränkning i allmogens rättigheter, torde vara föga befogat i vår tid.

Jag tillåter mig här en parentes angående domkapitlet i Strängnäs, vilket talaren åberopat. Jag tjänstgör icke för närvarande som biskop i Strängnäs. Och även om jag hade tjänstgjort, tvivlar jag på att utlåtandet ifrån Strängnäs blivit annorlunda. Majoriteten i domkapitlet hade förmodligen yttrat sig på samma sätt. Nästa gång jag kommer till min stiftstad, skall jag emellertid underrätta

ledamöterna i domkapitlet om den glädjande konkordian med herr Arthur Engberg i förhoppning, att de känna sig smickrade däröver.

Jag återvänder efter denna andhämtning till frågan om boställena. Vad beträffar *förvaltningen* — vi skola noga skilja på förvaltningen och kontrollen över förvaltningen — vad beträffar förvaltningen av egendomen, så har den icke legat i centrala eller andra myndigheters händer förrän så sent som 1914. Ända till dess låg förvaltningen av den egendom, som det nu är fråga om, d. v. s. boställena, i prästerskapets, vederbörande tjänst innehavares händer. Det är först för ett eller två tiotal år sedan, som den flyttats ur denna decentraliserade situation in i den halvcentraliserade, som nu föreligger. Den karakteriseras bl. a. därav att pastoratet erkännes såsom boställshavare, men icke tillerkännes något effektivt inflytande över boställsförvaltningen. På denna naturliga situation bör rättelse meddelas. Vad i detta syfte föreslås i propositionen är ingen äventyrlig nyhet utan fastmera en återgång i moderniserad och bättre form än den förutvarande, till det som brukades före 1910 års lagstiftning, en lagstiftning, som allmänt erkänts vara i vissa delar förfelad.

Vad däremot beträffar *kontrollen*, tillsynen över förvaltningen, så menade den ärade talaren, att denna enligt propositionen skulle förläggas till domkapitlet. Detta är ett i ögonen fallande bevis för att studiet av propositionen har varit något ytligt. Kontrollen lägges alldeles icke på domkapitlet. Det förhåller sig tvärtom så, att domkapitlens befogenhet enligt denna proposition minskas i förhållande till vad den nu är. Herrarna behöva endast reflektera på att utrenderingen, där domkapitlet nu samarbeta med länsstyrelserna, helt och hållet försvinner ur domkapitlens befogenhet. Domkapitlet behållas vid den mycket naturliga rätten att anföra besvär eller klagomål, om pastoraten eller andra förvaltningsorgan eller kontrollorgan enligt domkapitlens mening skulle begå någon olämplig handling. Att domkapitlet bevaras vid denna besvärsmätt torde icke vara något anmärkningsvärt. Då säga herrarna kanske: var förlägges den statliga kontrollen över förvaltningen? Den utveckling, vi genomlevat under de senare åren, har fört oss steg för steg till det naturliga kontrollorgan, som heter boställsnämnderna. Herrarna torde erinra sig, att man funnit dessa boställsnämnder nödvändiga och allt lämpligare. Under utredningsarbetets gång hava från alla håll inströmmat allt tydligare bevis på, att just denna kontroll är ändamålsenlig och bra — denna kontroll alltså som ytterligare stärkes och utbygges i propositionen. Boställsnämnderna bestå inganlunda utav av kyrkliga myndigheter tillsatta personer. De inrymma inga kyrkligt tillsatta tjänste- eller ämbetsmän. En boställsnämnd består av tre personer, av vilka en är ordförande med redan nu vidsträckt befogenhet. Av vem tillsättes denne? Alls icke av domkapitlet utan av länsstyrelsen, ett i högsta grad statligt organ. Den andre ledamoten utser visserligen sedan domkapitlet, medan den tredje återigen tillsättes av boställsnämndens ordförande — alltså medelbart även han av länsstyrelsen. Enligt propositionens förslag kommer dessutom ordföranden i boställsnämnden att få ytterligare vidgade befogenheter. Länsstyrelsens ombud blir med andra ord den verkställande ledamoten av boställsnämnden.

Detta är kontrollen när det gäller jordbruksdelen.

När det återigen gäller den skogligen delen av boställena, tänker sig propositionen även där ett statligt kontrollorgan. Detta är alldeles icke domkapitlet, såsom den ärade talaren menade, utan stiftsintendenten. Och vem tillsätter stiftsintendenten? Han utnämnes av Konungen. Han står icke på något som helst sätt under domkapitlet utan är fullständigt fri och självständig i sitt handlande. Vad han gör, som domkapitlet tilläventyrs kan finna olämpligt, har domkapitlet rättighet att överklaga hos högre instanser. Såvitt jag kan finna, äro båda dessa kontrollorgan över jorden och skogen, d. v. s. boställsnämnderna och stiftsintendenterna, fristående statliga kontrollorgan.

Vid remiss av
propositionen
nr 187.
(Forts.)

En huvudfråga är emellertid, om man kan anse, att pastoraten äro kompetenta och lämpliga att överta förvaltningen av dessa boställen. Därpå hänger enligt min mening propositionens värde. Det svar man ger på den frågan är avgörande för saken.

Den ärade talaren skall inte tro, att jag talar alldeles utan erfarenhet av dessa ting. Jag har varit kyrkoherde med befattning till mycket stor del under lantliga förhållanden i en sydlig del av vårt land. Jag har haft att göra med boställen av flera slag men i synnerhet ecklesiastika boställen i bortåt tjugofem år. Jag har dessutom deltagit någorlunda livligt i det kommunala livet på de orter, där jag varit, och har därvid funnit, att den kommunala förvaltningen i regel förtjänat mycket gott vitsord och att man fattat det — i synnerhet på landet — som en hedersak för kommunen att väl hävda och sköta de egendomar, som legat under dess förvaltning. Det vore enligt min tanke ett mycket stort missgrepp, om man ville beskylla kommunerna för inkompetens och bristande intresse beträffande dessa förvaltningsfrågor. Varför skulle man då icke begagna sig av detta förefintliga kapital av kompetens och villighet, när det gäller den ecklesiastika egendomen, så mycket mera som kommunerna ha direkt gagn av att dessa egendomar väl hävdas och brukas, enär de ju därigenom få betydande tillskott till sina kostnader för det prästerliga löneväsendet?

Den misstro som i det fallet kommit till synes i vissa uttalanden, delar jag för min del icke alls. De uttalanden, som blivit gjorda av centrala verk, ha naturligtvis sin stora betydelse; jag tror dock ej, att dessa centrala verk yttrat sig alldeles oberoende av det faktum att, om propositionens förslag skulle vinna bifall av statsmakterna, deras — d. v. s. verkens — befogenheter, skulle väsentligt förändras. Länsstyrelserna ha stått mera delade. I synnerhet ha de länsstyrelser, som ha att göra med skogbärande trakter av vårt land, ställt sig förstående och välvilliga till förslaget, och framför allt har det vunnit uppmuntran ifrån så betydelsefullt och kompetent håll som svenska landskommunernas förbund och skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd med flera liknande, enligt min mening kompetenta korporationer.

Herr talman! Detta förslag är utan tvivel, såsom den ärade talaren framhöll, ett betydelsefullt förslag. En stor praktisk förvaltningsfråga med kraftig återverkan på folkets ekonomi tränger till lösning. Det syntes mig som om talaren icke fann detta vara stort nog utan dessutom ville göra denna fråga till en kyrkopolitisk fråga. För min del vill jag säga — eftersom den ärade talaren gått in på det kapitlet — att jag icke tänkt en tanke åt det hållet. Här gäller det att på bästa sätt tillvarataga de stora tillgångar, som finnas inom räckhåll och som för närvarande enligt allmänt omdöme icke på ett tillräckligt varsamt sätt handhas. Denna rent praktiska förvaltningsfråga bör man icke förvandla till en stridsfråga om förhållandet mellan kyrka och stat eller något liknande. Jag har under den verksamhet, jag utövat, sett, hur denna egendom av betydande värde utnyttjats allt för litet, och hur den lämnat allt för litet utbyte, samt framför allt hur den tjänat det skattdragande folket allt för litet. Det är denna känsla av behovet att vidtaga ekonomiserande åtgärder som drivit mig in på den tankegång, som nu föreligger i propositionen. Jag hemställer till kammaren att låta detta vara detta och att behandla denna fråga som en praktisk förvaltningsfråga.

Med vad jag nu sagt har jag i viss mån blottat mitt inre. Den ärade talaren lovade i början av sitt anförande att han icke skulle försöka rannsaka mitt hjärta och mina njurar, men jag undrar, om han riktigt höll sitt löfte. Han har misstänkt att i mitt innersta skulle finnas en viss panisk rädsla för kyrkans vara eller icke vara och en vilja att icke se de anarkiska följder, som detta förslag enligt talarens förmodan skulle föra med sig. Följderna av detta förslag har jag övervägt. De heta besparing och kommunalt självstyre. Detta

är motsatsen till anarki. Rädslan för kyrkans framtid har aldrig vunnit något steg hos mig. Dess framtid beror icke alls på, hur denna egendomsfråga löses, eller vilken utgång detta spörsmål får.

Herr talman! Jag ber i all vänlighet få rekommendera till kammarens studium — både nattligt och dagligt — den proposition, som jag nu tillåtit mig lägga på dess bord.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till behandling av lagutskott.

Härefter föredrogos övriga å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 190, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5 förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 203, angående viss lindring i betalningsskyldigheten för statslån till Skara — Timmersdala nya järnvägsaktiebolag;

nr 204, angående försäljning av Ruda—Oskarshamns och Ruda—Älghults järnvägar m. m.; och

nr 211, angående fortsatta åtgärder till lindrande av arbetslösheten inom stenindustrin m. m.

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 482 av herr *Anderson* i Norrköping m. fl.;

nr 483 av herr *Wijkander* och *Forssell*;

nr 484 av herr *Hammarlund* m. fl.;

nr 485 av herr *Pettersson* i Bjälbo m. fl.;

nr 486 av herr *Hedlund* i Häste m. fl.; och

nr 487 av herr *Hage* m. fl.

Vid föredragning härpå av motionen nr 488 av herr *Hage* m. fl. angående befrielse för vissa samhällen i Norrbotten från dem ådömd återbetalning av uppburna skattebelopp, begärdes ordet av

*Ang.
återkallande
av en motion.*

Herr **Hage**, som yttrade: Herr talman! Eftersom det antytts, att man icke kan till propositionen nr 173 knyta en motion av denna art, skall jag å egna och mina medmotionärers vägnar be att få återtaga densamma.

Denna anhållan bifölls.

Härpå föredrogos övriga på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 489 av herr *Andersson* i Malmö m. fl.; och

nr 490 av herrar *Weijne* och *Olson* i Göteborg; samt

till bevillningsutskottet motionen nr 491 av herr *Johanson* i Hallagården m. fl.

§ 4.

Statsutskottets nu föredragna utlåtande nr 8 bordlades åter.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 38, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 6.

Föredrogs, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkande nr 26, första lagutskottets utlåtande nr 24 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 30.

§ 7.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 31, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen upprättad förteckning över av styrelsen under år 1931 försålda eller bortbytta tomter.

§ 8.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 9.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Hage**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få yrka, att beträffande samtliga i dag avlämnade propositioner motionstiden måtte utsträckas till det plenum, som infaller näst efter tjugu dagar från dagen för propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Justerades protokollen för den 10, den 12 och den 14 innevarande mars.

§ 11.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Hage m. fl.*, nr 492 och 493, båda motionerna i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 173, med förslag till avtal med Luossavaara-Kiiruna-vaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund;

herrar *Månsson* i Furuvik och *Holmström*, nr 494, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna;

herr *Thomson*, nr 495, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143;

herr *Weijne*, nr 496, i anledning av samma proposition; samt

herr *Lundquist* i Rotebro:

nr 497, i anledning av propositionen nr 143 och nr 498, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 175, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av motorfordonsförordningen den 20 juni 1930.

Ovannämnda motioner bordlades.

§ 12.

Herr **Hage**, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! Frågan *Interpellation.* om rösträtten vid vägstämmorna är ett spörsmål, som vid upprepade tillfällen gjorts till föremål för behandling i riksdagen. Man har därvid åter och åter framfört det synnerligen väl motiverade kravet, att en demokratisering av rösträtten vid vägstämmorna måste genomföras och att alltså den gamla fyrkrösträtten skulle få vika för en rösträtt, som lade avgörandet i folkets händer efter mera rättfärdiga principer, liksom förut skett inom andra organ, där kommunala avgöranden ske.

Emellertid är denna fråga alltjämt oavgjord, trots upprepade motioner och interpellationer m. m. i riksdagen. Så långt har dock frågan avancerat, att den nu gjorts till föremål för behandling i en av Kungl. Maj:t tillsatt beredning. Det har antytts, att denna beredning möjligen skulle kunna framlägga ett förslag i frågan inom något år eller kanske t. o. m. inom en kortare tidsperiod. Men även om så skulle ske, kan man ha anledning antaga, att denna fråga, som är sammankopplad med ett flertal andra spörsmål inom väglagstiftningens område, måste bli föremål för ett flertal remisser med yttranden o. d., innan den slutligen kan upptagas till ett av görande hos Kungl. Maj:t och riksdagen. Möjligt är dessutom, att det kan komma att stadgas en viss övergångstid, innan de nya bestämmelserna träda i kraft.

Det är under sådana förhållanden mycket antagligt, att man inom vägdistrikten alltjämt under många år framåt måste dragas med de nackdelar, som följa med ett användande av den gamla föråldrade vägfyrskalan, mot vilken numera finnes och länge funnits en mycket stark animositet från bondeklass och småfolk i allmänhet. Denna animositet grundar sig, som bekant, främst därpå, att nämnda fyrskala överlämnar beslutanderätten inom vägdistrikten i stor utsträckning åt de stora vägfyrkröstinnehavarna, bolag, bolags- och domäntjänstemän m. fl., vilkas röstövertvikt ofta blir sådan vid avgöranden i vägfrågorna, att några få representanter av detta slag övertvikt hundratals små vägröstägare.

När denna privilegierade ställning för de större vägröstägarna utnyttjas på ett hänsynslöst sätt — vilket mycket ofta inträffar — uppstår, som helt naturligt är, på den andra sidan stor och berättigad förbittring. Men detta blir särskilt fallet, då man finner, att *statens egna befattningshavare utnyttja en rösträtt, som tillfaller en domänförvaltare i egenskap av förvaltare av en statens domän.*

Detta har ofta skett under de senaste tiderna i Norrland. Det har förut påtalats i riksdagen. Men utan resultat. Annars tycker man, att det skulle vara en självklar sak, att en förvaltare av en statens egendom ej skulle finna det lämpligt att utnyttja *statens* — d. v. s. alla de svenska medborgarnas — rösträtt för att genomdriva sin egen uppfattning i en viss lokal vägfråga mot en majoritet av medborgare, som även äga del i den statsegendom, som grundlägg- ger domänförvaltarens formella rätt att rösta.

Det är, som förut antytts, ett faktum, att ett sådant röstande från en statens befattningshavares sida åstadkommer en än starkare förbittring, än då ett röstningsutslag mot majoritetens vilja åstadkommes exempelvis genom ett *bolags* stora fyrktal. Och detta är lätt att förstå.

Ett sådant fall påtalades exempelvis av en Västerbottnisk tidning (Norra Västerbotten) i dess nummer av den 20 augusti förra året, då tidningen påvisade, hurusom en jägmästare på detta sätt i en betydelsefull fråga använde sig av statens rösträtt för att »rösta omkull hela vägstämman». På ett flertal andra ställen inom Norrland har det också vid upprepade tillfällen inträffat, att domänverkets tjänstemän, revirförvaltarna, använt den rösträtt, som deras

Interpellation. tjänsteställning medför, för att genomföra egna uppfattningar. Så exempelvis har det gjorts gällande, att en facklig vägkonflikt, som uppstått inom Pajala i nordöstra Norrbotten, grundar sig på bl. a. ett samarbete av sådant slag mellan skogstjänstemän i statens och enskilda bolags tjänst.

(Forts.) Ett flertal exempel till belysande av detta förhållande skulle här kunna framföras. Men jag skall inskränka mig till det här anförda. Ty känd sak är så gott som vittnad. Med andra ord sagt: det torde nog vara en regel, att domänverkets tjänstemän överallt anse, att de ha rätten att använda sig av statens rösträtt vid avgöranden i vägfrågor och så gott som över hela linjen utnyttja denna rösträtt, då de så finna lämpligt. Men den allmänna uppfattningen borde väl vara, att statens rösträtt icke alls får användas på detta sätt. Och detta kan förhindras, såvitt jag kan förstå, däriigenom att vederbörande statsråd gäve bestämda föreskrifter i nämnda hänseende till vederbörande verk.

Det spörsmål, som här behandlas, omfattas med stort intresse i stora delar av landet. Under hänvisning till detta förhållande och till vad jag här anført tillåter jag mig alltså att utbedja mig andra kammarens tillåtelse att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

Anser herr statsrådet i likhet med mig, att det är oriktigt, att domänverkets tjänstemän i frågor av här antytt slag utnyttja statens rösträtt vid vägstämmor och avgöranden i vägfrågor?

Om så anses, vilka åtgärder tänker herr statsrådet vidtaga för att förhindra en fortsatt tillämpning av denna praxis?

Ifrågavarande anhållan bifölls.

§ 13.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 318, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion, I: 57, om utsträckt tillämpning av gällande bestämmelser angående automobilförarens tjänstgöringstid; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt tredje tillfälliga utskott.

§ 14.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet, nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa kostnader för det s. k. Ådalsmålet; samt

från andra lagutskottet:

nr 83, i anledning av väckta motioner angående ändrad barnavårds- och ungdomsvårdslagstiftning; och

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 9 april 1926 angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning.

§ 15.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om ändring i visst fall av förfarandet vid kommunalval;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 51 regeringsformen; och

nr 12, i anledning av väckta motioner om sänkning av de för rösträtt vid allmänna val föreskrivna åldersgränser.

bankoutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion angående utredning om ändrad lydelse av 35 § i lagen om sparbanker;

nr 15, i anledning av väckta motioner om upprättande av ett riksbankens avdelningskontor i Borås;

nr 16, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om anvisande av ytterligare medel för omläggning av allmänna vägen Tumba—Uttran;

nr 17, i anledning av väckt motion om pension åt förre tjänstemannen i riksbanken H. G. E. Wiechel;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1932 av understöd åt vissa f. d. poststationsföreståndare och f. d. lantbrevbärare;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för vissa vid armén och flygvapnet anställda maskinister och eldare;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för svenska lärarinnornas pensionsförening till statsbidrag för viss personal; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för försäkringsteknisk beräkning av statens pensionsanstalts försäkringsfond;

första lagutskottets memorial, nr 30, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts propositioner nr 72—74 angående godkännande av en internationell konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av förra övningsplatsen Notviken;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Tofteryds socken av Jönköpings län;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ifrågasatt dödning av inteckning i en från lägenheten Liden under kronoegendomen Bengtstorp nr 1 i Skaraborgs län försäld lägenhet; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av allmänna arvsfonden tillfallna fastigheten Gransjö I^s i Algutsboda socken.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9.10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.